

BVD / SBP- rapportage over internationale ontwikkelingen
feiten en achtergronden die van belang
kunnen zijn voor de binnenlandse veiligheid

A89/010 CO:2101701

28 april 1989

VERKOELING IN RELATIE TSJECHOSLOWAKIJE-HONGARIJE

De geheel verschillende wijzen waarop in de onderscheiden Oosteuropese staten vorm wordt gegeven aan het door Sovjet-leider Michael GORBACHEV geïnitieerde hervormingsbeleid, leidt meer en meer tot verdeeldheid binnen het socialistische blok.* De groeiende kloof tussen de Sovjet-Unie, Polen en Hongarije enerzijds en de DDR, Roemenië, Tsjechoslowakije en Bulgarije anderzijds, treedt steeds vaker aan het licht door diplomatieke geschillen die kort geleden in het monolitisch geachte Oostblok nog ondenkbaar zouden zijn. Met name Hongarije heeft recentelijk ondervonden dat het tempo van haar hervormingsbeleid door sommige broederstaten slechts amechtig en soms in het geheel niet bijgebeeld kan worden.

---

*Zie ook Focus A88/27 DDR WERKT AAN ANTI-PERESTROIKA TROIKA.

VERKOELING IN RELATIE TSJECHOSLOWAKIJE-HONGARIJE

Reeds geruime tijd doen Hongarije en Roemenië geen enkele moeite meer om te verbloemen dat het niet botert tussen beide buurlanden. De volstrekte "incompatibilite des humeurs" tussen respectievelijk het meest vooruitstrevende en het meest behoudende land in Oost-Europa, komt vooral naar buiten in de onenigheid over de behandeling van de Hongaren in Roemenië. Hongaarse klachten over discriminatie en onderdrukking van deze etnische minderheid, wijst het regime CEAUSESCU af als een ongewenste inmenging in binnenlandse aangelegenheden, reden waarom Boedapest ertoe is overgegaan de zaak aanhangig te maken bij internationale fora. Nog nooit eerder werd vuile Oosteuropese was op een dergelijke wijze buiten gehangen.* Sluiting van het Hongaarse consulaat in Cluj, wederzijdse uitwijzing van diplomaten, scheldkanonnades in de pers; niets wordt meer verhuld om de ware aard van de relatie tussen beide "broederstaten" aan de buitenwacht te tonen.

"Ongeoorloofde inmenging in binnenlandse aangelegenheden". Dit verwijt kreeg Boedapest onlangs opnieuw te horen. Nu evenwel niet uit Boekarest maar uit Praag. De traditionaal warme betrekkingen tussen Tsjechoslowakije en Hongarije lijken ernstig bekoeld, nu tot ongenoegen van de Tsjechoslowaken hun vroegere partijleider Alexander DUBCEK voor de Hongaarse staatstelevisie (en daarmee voor het eerst in de Oostblok-media) alle gelegenheid heeft gekregen om zijn optreden tijdens de Praagse Lente te verdedigen. De uitzending (in twee delen), die ook in het grootste deel van Slowakije te ontvangen was, leidde onmiddellijk na afloop van deel 1 op 17 april jl. tot heftige Tsjechoslowaakse protesten.

Reeksen ingezonden brieven van boze partijleden in de Bratislava Pravda, felle commentaren in het officiële partijblad Rude Pravo, noch een officieel diplomatiek protest vermochten echter te verhinderen dat de Hongaarse televisie op 26 april het tweede deel van het gesprek uitzond. Alajos CHRUDINAK, de verantwoordelijke functionaris bij de Hongaarse tv, wees alle kritiek van de hand met verwijzing naar de principes van vrijheid van meningsuiting en persvrijheid, neergelegd in de slotaccorden van Helsinki en de Weense afspraken, die ook door Tsjechoslowakije waren ondertekend.

Zo konden de kijkers in Hongarije en de aangrenzende gebieden de onversneden kritiek van DUBCEK horen op president HUSAK en de onlangs afgetreden nummer twee in de Tsjechoslowaakse partijtop, Vasil BILAK. Zij werden beschuldigd van "demagogie" en "dwaasheid" wegens hun aandeel in het verstoren van het economische hervormingsprogramma van 1968, dat door DUBCEK beschouwd wordt als een logische voorloper van de huidige, door Sovjet-leider GORBACHEV aangezengelde ontwikkelingen. In zijn eerste gesprek had DUBCEK reeds de voormalige Poolse leider GOMULKA en zijn Hongaarse collega KADAR op de korrel genomen, wegens hun aandeel in de invasie van het Warschaupact in augustus 1968.

Van Tsjechoslowaakse zijde konden de Hongaarse tv-uitzendingen onmogelijk gezien worden als "het implementeren van de principes van dialoog en pluralisme", doch slechts als "een poging om de ontwikkelingen in Tsjechoslowakije te bezien vanuit een socialisme-vijandig standpunt". De Hongaarse minister van Staat, NYERS, die onmiddellijk na afloop van deel 2 dergelijke woorden van de Tsjechoslowaakse ambassadeur EHRENBERGER moest

---

*Zie Focus A89/009 TOENEMENDE POLITIEKE DRUK OP REGIME CEAUSESCU

aanhoren, kreeg verder te verstaan dat de affaire de bilaterale betrekkingen niet ten goede is gekomen. Op dezelfde dag werd bekendgemaakt dat de regering in Praag de import van Hongaarse tijdschriften heeft beperkt en hun prijs verhoogd. Deze maatregel doet sterk denken aan de reactie van de Oostduitse regering, die vorig jaar op soortgelijke wijze optrad tegen de verspreiding van Sovjet-tijdschriften met voor HONECKER c.s. onwelgevallige teksten.

De televisie-rel tussen Tsjechoslowakije en Hongarije toont eens te meer het spanningsveld in Oost-Europa, dat ontstaan is nu de Warschaupact-staten op zo onderscheiden wijze invulling geven aan hun hervormingsbeleid. Een gesprek met DUBCEK, dat in Hongarije naadloos past in het kader van de als gevolg van de "nieuwe openheid" met veel elan gevoerde discussie over de eigen traumatische ervaringen van 1956, wordt in buurland Tsjechoslowakije nog beschouwd als een daad van ondermijning van het socialisme. De onder GORBACHEV toegestane ruimte voor het kiezen van een eigen weg door de verschillende bondgenoten, leidt in de praktijk tot het kiezen van volstrekt andere en vaak tegengestelde wegen, hetgeen de cohesie in het Oostblok meer en meer ondermijnt.